

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISHIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR O'RNI

Asadbek Oybekovich Eshboyev

Xalqaro Nordik universiteti magistranti

asadeshboyev53@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada O'zbekistonda iqtisodiyotning rivojlanishida raqamli texnologiyalar o'rni ularni hal etish yo'llari, texnologik va biznes jarayonlarni raqamli o'zgartirish xususiyatlari muhokama qilinadi. Turli sohalarda raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha takliflar asoslanilib, fikr-mulohazalar bildirilmoqda.

Kalit so'zlar: Innovatsiya, raqamli iqtisodiyot, e-hujjat, investitsiya, asosiy kapital.

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN

ABSTRACT

The article discusses the role of digital technologies in the development of the economy in Uzbekistan, ways to solve them, the features of digital transformation of technological and business processes. Proposals for the introduction of digital technologies in various fields are substantiated and opinions are expressed.

Keywords: Innovation, digital economy, e-document, investment, fixed capital.

KIRISH

Tarixan yangi texnologiyalar ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarni o'zgartirib, xalqaro munosabatlar va sivilizatsiya rivojiga ta'sir ko'rsatadi. Demak, raqamlashtirish iqtisodiy o'sishga, bandlikka ta'sir qiladi, mehnat bozorini o'zgartiradi, bilim va texnologiyalar iqtisodiyotini mustahkamlaydi, bu esa aholi farovonligi va mamlakat raqobatbardoshligiga ta'sir qiladi. Bugungi kunda O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli sektorini rivojlantirish masalasi yuqori darajaga ko'tarilib, bu borada keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, elektron to'lov tizimlari ishlab chiqilmoqda va bozor sohasida elektron bozorlar hamda elektron tijorat sohasida yaratilgan me'yoriy-huquqiy baza takomillashtirilmoqda. Shu bilan birga, axborot texnologiyalari

platformalari bilan ta'minlangan raqamli iqtisodiyot tez rivojlanmoqda. Bu shunday platformalarning yangi modellarini yaratishni talab qiladi. Hozirgi davrda biz texnologiyalar qanday qilib ommaviy xizmat ko'rsatish sohasini tubdan o'zgartirayotganini ko'ryapmiz.

Sanoat ham bir qator tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda, chunki raqamli korxonalar va insonning raqamli qiyofasi bo'lgan robotlarning paydo bo'lishi insoniyatning butun funktsional modelini jiddiy o'zgartirishi mumkin. Bu esa axborot texnologiyalari asta-sekin odamlarning o'rnini bosayotganini ko'rsatadi. Shu holat, raqamli iqtisodiyot hisoblanadi.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis Senati va Qonunchilik palatasiga qilgan Murojaatnomasida "2020 yil — Ilm- ma'rifat va raqamli iqtisodiyot yili" deb e'lon qilindi. Shundan keyin fuqarolarda "raqamli iqtisodiyot" atamasi haqida ko'plab savollar tug'ila boshladi. Huquqiy axborot kanali "raqamli iqtisodiyot" atamasining mazmunini ochib beruvchi maqola e'lon qildi.

Mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoev ta'kidlaganidek, „Taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashimiz zarur va shart. Bu bizga yuksalishning eng qisqa yo'lidan borish imkoniyatini beradi“ Raqamli iqtisodiyot — bu iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy aloqalarni raqamli texnologiyalarni qo'llash asosida amalga oshirish tizimidir. Ba'zida u internet iqtisodiyoti, yangi iqtisodiyot yoki veb-iqtisodiyot degan terminlar bilan ham ifodalanadi. 1995 yilda amerikalik dasturchi Nikolas Negroponte „raqamli iqtisodiyot“ terminini amaliyotga kiritdi. Hozirda bu istilohni butun dunyodagi siyosatchilar, iqtisodchilar, jurnalistlar, tadbirkorlar — deyarli barcha qo'llamoqda. 2016 yilda Butunjahon banki dunyodagi raqamli iqtisodiyotning ahvoli haqida ilk marta ma'ruza e'lon qildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Raqamli iqtisodiyot nima? Raqamli iqtisodiyot — bu raqamli texnologiyalarga asoslangan elektron biznes va elektron tijorat bilan bog'liq iqtisodiy faoliyat hamda shu faoliyat natijasida ishlab chiqariladigan va sotiladigan raqamli tovarlar, xizmatlar yig'indisidir.

Nufuzli xalqaro tashkilotlar tahliliga ko'ra, raqamli iqtisodiyot yalpi ichki mahsulot hajmini kamida 30 foizga oshiradi, shu bilan birga yashirin iqtisodiyotga barham beradi. Raqamli iqtisodiyot ta'lim, qurilish, energetika, qishloq va suv xo'jaligi, transport, geologiya, kadastr, arxiv, internet-banking va boshqa sohalarda qo'llaniladi. Davlat tomonidan fuqarolarga

elektron xizmatlar va elektron mahsulotlar taqdim etilishi raqamli iqtisodiyotning asosiy qismi hisoblanadi.

NATIJALAR

Ayni paytda O'zbekiston mehnat bozorida yuqori malakali kadrlarga bo'lgan talab yuqoriligicha qolmoqda. Korxonalar va tashkilotlar malakali mutaxassislarni jalb etishga intilishlari asosiy shartdi. Ishga qabul qilish - mutaxassisning o'z ustida ishlashi, kasbiy mahoratini oshirishi va doimiy ravishda o'z bilim va malakasini oshirishi. Shu bilan birga, ayrim sohalarning eng yaxshi mutaxassislari ham intellektual mashinalar bilan almashtirilmoqda, ular uchun ko'plab tarmoqlarda zarur sharoitlar yaratilmoqda.

Raqamli iqtisodiyot butun dunyoni qamrab olganligi sababli, har qanday axborotlashtirish va raqamlashtirish bo'yicha davlat loyihasini o'rganish kerak har tomonlama va yagona kodlash tizimiga asoslangan, ta'rifi iqtisodiy va boshqaruv ma'lumotlari. Rivojlanishning eng muhim jihati raqamli iqtisodiyot va ayni paytda eng qiyin bosqich hisoblanadi biznes muhitini soddalashtirish va aloqa xarajatlarini minimallashtirish odamlar va davlat bilan biznes.

Jumladan, Jahon banki ekspertlarining fikricha, soni ortib bormoqda yuqori tezlikdagi Internet foydalanuvchilari har yili 10 foizga imkon beradi milliy iqtisodiyotlarning yalpi hajmini o'rtacha 0,4-1,4 foizga oshirish.

1-jadval. Asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar (2015-2022 yillar)

Hududlar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
O'zbekiston Respublikasi	109,4	104,1	119,4	129,9	138,1	95,6	102,9	100,2
Qoraqalpog'iston Respublikasi	133,5	56,2	60,4	169,9	100,3	69,9	105,1	114,9
Andijon	105,1	102,4	114,3	113,7	129,0	110,6	106,0	116,5
Buxoro	98,7	120,8	154,7	60,6	95,9	104,7	147,4	94,2
Jizzax	96,9	102,7	108,2	158,1	194,9	147,4	72,4	104,6
Qashqadaryo	112,4	108,9	129,7	112,4	131,2	76,5	77,8	80,0
Navoiy	90,7	144,1	107,4	188,0	144,3	77,1	86,0	109,4
Namangan	108,5	108,2	110,2	178,1	131,1	88,0	100,5	104,2
Samarqand	115,8	103,4	105,7	131,4	134,5	128,8	98,7	111,6
Surxondaryo	110,3	107,6	148,4	164,2	144,0	77,4	109,7	87,5
Sirdaryo	97,9	107,9	115,4	131,0	186,0	111,2	107,7	135,1
Toshkent	99,3	87,0	118,4	139,9	158,5	92,2	120,3	110,7

Farg'ona	98,7	97,1	98,6	145,9	132,0	113,5	105,7	112,4
Xorazm	87,2	97,8	128,5	111,7	150,7	92,7	139,3	94,2
Toshkent sh.	102,3	119,5	121,4	138,2	145,8	108,6	105,0	87,2

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda AKTni barcha sohalarga, jumladan, davlat boshqaruvi va davlat xizmatlari ko‘rsatish sohasiga joriy etish bo‘yicha bosqichma-bosqich islohotlar amalga oshirilmoqda, bu esa mamlakatimizda “Elektron hukumat” konsepsiyasini amalga oshirishda sezilarli muvaffaqiyatlarga erishdi. “Elektron hukumat” tizimining rivojlanishi davlat sektorida qarorlar qabul qilishning shaffofligini oshirish, tadbirkorlik faoliyatining shaffofligini oshirish, iqtisodiyotning investitsiyaviy jozibadorligini oshirish va korrupsiya darajasini pasaytirish imkonini bermoqda. Ushbu muammolarni axborot texnologiyalari sanoatini - vosita sifatida rivojlantirmasdan hal qilish mumkin emas.

Rejalashtirilgan asosiy vazifalarni amalga oshirish, shuningdek erishish uchun mamlakatda raqamli jamiyatni rivojlantirish, yaratishdan ko‘zlangan maqsad aholi va tadbirkorlar uchun qulay imkoniyatlar, rivojlanish dan xoli davlat boshqaruvining samarali va ochiq tizimi byurokratik to‘siqlar va korrupsiya omillari “Raqamli iqtisodiyot” milliy konsepsiyasi ishlab chiqilmoqda, iqtisodiyotning barcha sohasini raqamli asosda yangilashni nazarda tutadi texnologiyasi, aynan raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi tufayli kutilmoqda YaIMni yanada 30 foizga oshirish mumkin bo‘ladi.

2-jadval. Axborot iqtisodiyoti va elektron tijorat sohaslarida yaratilgan yalpi qo‘shilgan qiymatning YAIMdagi ulushi (2015-2022 yillar)

Ko‘rsatkichlar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Axborot iqtisodiyoti va elektron tijorat sektori	1,9	2,1	2,3	2,0	1,7	1,9	2,5	3,3
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sektori	1,8	2,0	2,1	1,8	1,5	1,6	1,7	1,9
AKT ishlab chiqarish	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
AKT savdosi	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
AKT xizmatlari	1,6	1,8	1,9	1,7	1,4	1,5	1,6	1,8
Kontent sektori va ommaviy axborot vositalari	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Elektron tijorat			0,0	0,0	0,1	0,1	0,6	1,2

O‘zbekistonda “Raqamli O‘zbekiston – 2030” dasturini ishlab chiqish va amalga oshirish, eng avvalo, innovatsion

g'oyalar, texnologiyalar va ishlanmalarni joriy etishda davlat organlari va biznesning yaqin hamkorligini ta'minlaydigan puxta o'ylangan va samarali tashkiliy-huquqiy mexanizmlarni taqozo etadi. va barcha soha va tarmoqlarni rivojlantirish. Mamlakatimizda ishlab chiqarish va xizmatlarni raqamli texnologiyalar bilan jihozlash, ushbu sohada chuqur bilimga ega intellektual salohiyatli kadrlarni yetishtirish "axborot jamiyati" muhitini shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida innovatsion ishlanmalar va ilg'or AKT zamonaviy texnologiyalardan foydalanishga asoslangan mahsulotlarni loyihalash, ishlab chiqarish va sotishning innovatsion modellari va mexanizmlarini shakllantirishga muhim omil bo'lmoqda, deb aytishimiz mumkin. xo'jalik yurituvchi sub'ektlar va umuman mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradigan texnologik echimlar.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 29-dekabrda Oliy majlisga murojaatnomasi.
2. Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 31-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va joriy etishga doir qo'shimcha choratadbirlar to'g'risida"gi qarori.
3. Lapidus L. V. Цифровая экономика: управление электронным бизнесом и электронной коммерцией. М.: ИНФРА-М, 2017. 281 с.
4. www.stat.uz
5. www.uz.wikipedia.org
6. Машарипов М.Н., Алламуратова М.С. Управление цифровой экономикой по инновационным технологиям. Scientific Journal Impact Factor (sjif) 2021: 5.723
7. Жуковская И.Е., Ишназаров А.И., Жуковский А.Д. Инновационные тенденции влияния передовых информационно-коммуникационных технологий на экономическое развитие Узбекистана в условиях формирования цифровой экономики ГРНТИ 06.52.00. 2020.

